

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
м. Київ, МАУП, 27 жовтня 2006 р.*

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2008

ББК 63.3(4УКР)я43
С76

Відповідальний редактор *В. М. Чирков*
(видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”)

Становлення і розвиток української державності: Матеріали Всеукр.
С76 наук.-практ. конф., Київ, МАУП, 27 жовт. 2006 р. — К.: ДП «Вид. дім
«Персонал», 2008. — 408 с.: іл. — Бібліогр. в кінці статей.

ISBN 978-966-608-972-7

У пропонованому збірнику подано статті учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43

ISBN 978-966-608-972-7

© Міжрегіональна Академія управління
персоналом (МАУП), 2008
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008

ЗМІСТ

Щокін Г. В. <i>Вітальне слово</i>	6	Утвенко В. В. <i>Фіскальна політика Гетьманату за правління Кирила Розумовського</i>	73
Головатий М. Ф. <i>Етнічна ідентифікація українства: чому вона потрібна</i>	7	Омельчук В. В. <i>Механізм інтеграції національних меншин та їх особливості</i>	79
Яременко В. В. <i>Розмисел з примруженим оком про українську державну залежну незалежність або незалежну залежність</i>	15	Вознюк П. Ф. <i>Іноземний геополітичний лобізм в Україні</i>	91
Шилов Ю. О. <i>Найперша у світі державність і походження українського козацтва</i>	21	Пиріг П. В. <i>До питання про становлення Української державності під час визвольної війни українського народу середини XVII ст.</i>	100
Прилуцький Р. Б. <i>Про роль права у становленні української державності</i>	37	Омельчук В. В., Омельчук М. В. <i>Державна політика Гетьманату щодо інституційного забезпечення судової реформи 1760–1763 років</i>	110
Сацький П. В. <i>Економічна частина договорів, підписаних у Брест-Литовську, і статус Української Народної Республіки як держави на міжнародній арені</i>	48	Доманський В. А. <i>Щодо захисту Української держави і суспільства від катаклізмів та надзвичайних ситуацій (організаційно-правовий аспект)</i>	118
Мищак І. М. <i>Механізми державного підпорядкування і радянізації Західної України в 1939–1941 рр.: політико-правовий аспект</i>	56	Наумов В. Л. <i>Права людини у контексті конституційних засад інформаційних відносин в Україні</i>	121
Тимофієнко Л. П. <i>Актуальні проблеми управління інтелектуальною власністю в контексті приєднання України до СОТ</i>	63	Солдатенко В. В. <i>Інвестиційно-інноваційна модель — шляд до зростання економіки України</i>	126
Бадунь Г., Марценюк Н., Славінський А. <i>Політична опозиція в Україні після президентських виборів 2004 року: від інаугурації Президента України Віктора Ющенка до відставки уряду Юлії Тимошенко</i>	66	Базась М. Ф., Левочко М. Т. <i>Особливості взаємодії моделі і моделювання в економічній освіті</i> ..	134
		Малютін І. А. <i>Провідна роль держави у превалюванні моральних принципів у праві</i>	138
		Данішевський Г. В. <i>Ринкові відносини і національні інтереси</i>	142

ПРОВІДНА РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ПРЕВАЛЮВАННІ МОРАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ У ПРАВІ

Становлення і розвиток української державності, с. 138–141

У ст. 1 Конституції України закладено важливі положення щодо визнання нашої держави як демократичної, соціальної та правової, у ч. 2 ст. 3 зазначено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави, а у ч. 1 ст. 8 зазначено, що в Україні діє принцип верховенства права. Характерним є те, що редакція конституційних норм викладена так, що відкидає всілякі сумніви щодо істинності цих положень [1, 4].

За рівнем втілення приписів конституцій у життя суспільства та держави їх прийнято поділяти на фіктивні або декларативні, положення яких не знаходять реалізації і підтвердження на практиці, а тільки декларують зміст норм без створених державою механізмів їх реалізації, та реальні норми, якщо суспільні відносини відповідають конституційним положенням.

Аналізуючи стан механізму реалізації правових норм як конституційних, так і інших законів України, а також правової захищеності людини і громадянина в Україні, виникає досить великий сумнів щодо істинності

зазначених конституційних положень.

Європейський суд із прав людини неодноразово заявляв про особливо важливе місце, яке займає в демократичному суспільстві право на справедливий судовий розгляд. Аналіз практики Європейського суду засвідчує, що національними судами держав, які входять до Ради Європи, найчастіше порушується ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основних свобод. У низці справ проти України Європейським судом також було зафіксовано порушення ст. 6 Конвенції, ч. 1 якої встановлює, що кожен громадянин при вирішенні питання щодо його цивільних прав та обов'язків або при встановленні обґрунтованості будь-якого кримінального обвинувачення, висунутого проти нього, має право на справедливий і відкритий розгляд упродовж розумного строку незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону. У ч. 2 та 3 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основних свобод викладаються мінімальні процесуальні гарантії, надані кожному, кого обвинувачують у вчиненні кримінального правопорушення (презумпція невинуватості, змагальність сторін у судочинстві й рівність засобів доказування, право на правову допомогу) [9, 84].

Відповідальність держави перед людиною і громадянином є суттєвим, важливим аспектом побудови правової держави, формує її імідж у світі.

Правова держава не може існувати без відповідного рівня індивідуальної і суспільної моральності, яка повинна посідати належне місце у правових нормах. Відстоюючи моральні принципи, моральність у праві, законодавці наближають його до суспільства, частиною якого вони є самі. Право — це самостійний загально-соціальний вияв, що узагальнює ступінь свободи, рівність та справедливість суспільства, критерій його моральності, оскільки право є невід’ємним від моралі [4, 8]. Право виникає з природи суспільства і людини, людського розуму, загальних моральних принципів. Тому воно має бути розумним і справедливим [3, 90–91]. Мораль є одним із джерел формування права. Норми права утворюють основу діяльності державних органів і посадових осіб, але цього ще недостатньо, потрібні також інші соціальні норми. Серед таких норм велику роль відіграють норми моралі. Моральні цінності мають велике значення для здорового розвитку суспільства, зокрема для розвитку права як регулятора суспільних відносин. Вони закріплюють у свідомості людей уявлення про право як справедливість за умови, якщо право насправді відповідає потребам суспільства, а не певних груп, які люблять свої інтереси в законодавчому органі держави.

Аналізуючи нинішній етап правової політики України, можна зробити висновок, що керівництво держави має намір і політичну волю змінити на краще стан у державі щодо пріоритету прав людини [10], оскільки в наш час будь-яка особа в Україні відчуває себе недостатньо захищеною,

про що свідчить судова практика звернень громадян України до Європейського суду з прав людини щодо захисту порушених прав особи у сфері правової політики держави [8, 3–9]. Згаданий суд був створений 21 вересня 1959 р. відповідно до ст. 19 Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод від 4 листопада 1950 р. Правом на звернення до Європейського суду з прав людини користуються фізичні та юридичні особи у разі порушення державою норм, передбачених ст. 2–14 Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод, а також у разі порушення ст. 1–2 Протоколу № 4 “Про забезпечення деяких інших прав і свобод крім тих, які вже включено до Конвенції та Протоколу № 1 до неї” від 16 вересня 1963 р., ст. 1–2 Протоколу № 6 “Відносно скасування смертної кари” від 28 квітня 1983 р. до Конвенції від 4 листопада 1950 р., ст. 1–5 Протоколу № 7 від 22 листопада 1950 р.

Зазначені тут особи можуть звертатися до Європейського суду з прав людини, якщо вже були використані всі засоби захисту прав людини та основних свобод, передбачених національним законодавством. Звернення має здійснюватися до закінчення шестимісячного строку від дня прийняття судовою інстанцією, яка переглядала справу в порядку апеляційного, касаційного провадження, остаточного рішення [7, 53]. Якщо Європейський суд з прав людини встановить, що були порушені права та свободи, встановлені Конвенцією, він стягує з держави матеріальну та моральну шкоду, а також судові витрати [2, 92–93]. Практика Європейського суду з прав людини, безперечно, сприяє імплементації в національний правопорядок європейських стандартів прав людини, котрі “вибудовують-

ся” унікальною практикою цього суду [6, 25].

Водночас в Україні й дотепер не розроблені інститути захисту прав людини, що значно ускладнює або робить неможливим реалізацію порушених прав, на відміну від системи правового захисту, що склалась у країнах Євросоюзу, США та ін. Щодо цього питання Я. Броунлі відзначив: “Історія і досвід свідчать, що уряд будь-якої країни буде зазвичай досить низько оцінювати значення поваги до верховенства міжнародного права, якщо це значення неналежним чином оцінюється всередині країни” [5, 7]. Таким чином, уся діяльність державної влади повинна відповідати принципу верховенства права, переважування моральних принципів у праві. Дотримання цього принципу неможливе без взяття державою зобов’язань, які забезпечують справедливість у взаємовідносинах з її громадянами.

Зобов’язання держави щодо реалізації прав і свобод людини гарантуються різними правовими засобами, серед яких одне з основних місць посідає інститут відповідальності держави перед особою. Здійснення принципу відповідальності держави через її представницькі органи та уповноважених посадових осіб перед людиною є одним з основних показників правової політики держави, який відображується у морально-юридичних започаткуваннях відносин між державою як носієм влади та громадянином як учасником її здійснення. Саме держава є основним гарантом реалізації прав, свобод і захисту законних інтересів особи. У зв’язку з цим принцип відповідальності держави перед особою має стати одним із засобів щодо обмеження зловживання владою, свавілля з боку державних органів, посадових осіб сто-

совно прав людини. Правовий інститут відповідальності держави перед особою дасть можливість справити додатковий вплив громадянського суспільства на стримування влади, зменшення її автократичних, волюнтаристських виявів, обмежить її можливі зловживання шляхом підкорення закону, тим самим створюючи умови, в яких панування влади слугує суспільству, а не певним політичним групам.

Отже, пріоритет прав людини має велике значення для держави, яка повинна піклуватися про своїх громадян, створювати відповідні умови, механізми реалізації правових норм у державі, що допомагатиме формувати нове уявлення про Україну як дійсно демократичну, соціальну, правову державу, в якій діє принцип верховенства права.

Сучасний стан розвитку людства характеризується загальним піклуванням усіх держав, міжнародних організацій, кожної людини стосовно пріоритетних положень прав людини в державі. Не обійшли ці процеси і нашу країну, яка прагне більше відповідати змісту правової держави. Для її побудови Україні необхідно пройти нелегкий і тривалий шлях, створюючи новий імідж держави, що відповідатиме міжнародним критеріям визнання її як правової держави.

Література

1. *Конституція України*. — К., 1996.
2. *Бессарабов В. Г.* Европейский суд по правам человека. — М., 2004.
3. *Волинка К. Г.* Теорія держави і права. — К., 2003.
4. *Копейчиков В. В.* Основы конституционного права Украины. — К., 1997.
5. *Лукашук И. И.* Международные договоры должны соблюдаться // Меж-

- дунар. публичное и частное право. — 2004. — № 4. — С. 7.
6. Рабінович П. Стразбурзький суд і конституційне судочинство у сфері прав людини // Вісн. Академії правових наук України. — 2006. — № 1. — С. 25.
 7. Сосна А. Порядок обращения физических и юридических лиц в Европейский суд по правам человека // Закон и жизнь (международ. науч.-практ. правовой журн.). — 2005. — № 10. — С. 53.
 8. Судова практика Європейського суду з прав людини / Мін-во юстиції України. — К., 2005. — 480 с.
 9. Толочко О. Право на справедливий судовий розгляд кримінальних справ // Юрид. журн. — 2006. — № 1(43). — С. 84.
 10. Указ Президента України “Про план заходів на 2006 рік щодо вдосконалення судового устрою та забезпечення справедливого судочинства в Україні відповідно до європейських стандартів” від 20 березня 2006 р.